

SIYASİ İSTİKRARSIZLIK MOLDOVA'YA AB YOLUNDA ENGELLER GETİRİYOR

Gülperi GÜNGÖR

GÜLPERİ GÜNGÖR

Kasım 2019da göreve başlayan Ion Chicunun başbakanlığında Moldova hükümeti, Avrupa Birliği reformlarında ilerleme kaydedemediği eleştirileri ile karşı karşıya bulunmaktadır. Ancak geçen hafta, Moldovada nihayetinde bir adım atılmış, sivil toplum kuruluşlarının seçimlerde adaylara maddi destek sağlamamalarına ve bu kuruluşların finansmanlarının şeffaflığına dair mevzuat kabul edilmiştir. Böylece zaten zayıf olan ekonomisi COVID-19 nedeniyle de sarsılmışken, Moldova Avrupa Birliği mali desteği için bir ön koşulu yerine getirmiştir.

Moldova 2014 yılında Avrupa Birliğinin Doğu Ortaklığının bir üyesi olmuştur. Ayrıca 2016da AB ile Derin ve Kapsamlı Serbest Ticaret Bölgesi anlaşmasını imzalayan Moldova, Avrupa ile ticarete bazı sektörlerde gümrük vergisinden muaf kılınmıştır. Avrupa Birliğinin doğu komşuları ile ekonomik entegrasyon politikalarının birliğin güvenliğini sağlama amacı taşımasının yanında, bu ekonomik entegrasyon politikaları AB genişleme politikasının da bir parçası sayılmaktadır ve ortaklıktaki ülkelerin AB normlarına uyumunun gerçekleştirilmesini içermektedir.

Ancak, Moldovada siyasi istikrarsızlık ortamında Avrupa Birliği reformlarının aksadığı ve ülkenin Rusya ile yakın ilişkileri tercih ettiği görülmektedir. AB ile Rusya arasında yol ayrımındaki Moldovanın iç siyaseti için geçtiğimiz yıl oldukça çalkantılı bir yıl olmuştur. Ülkede, 2019'da üç defa hükümet değişikliği gerçekleşmiştir. 2019 Şubat seçimleri sonucunda meclis çoğunluğunu oluşturmak için Avrupa yanlısı ACUM bloğu ve Rusya ile daha yakın ilişkileri tercih eden Sosyalist Parti (PSRM) arasında kırılgan bir koalisyon kurulmuştur. Böylece meclisteki -eski iktidar partisi- Demokrat Partiye karşı bir ittifak oluşturulmuştur. 8 Haziranda Avrupa yanlısı ACUM bloğundan Maia Sandu başbakan seçilerek göreve başlamıştır ancak ülkede anayasanın yorumuna dair kriz vuku bulmuş, hükümetin kurulmasının seçimlerin üzerinden 3 ay sonra gerçekleştiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi parlamentonun feshi yönünde Cumhurbaşkanına talepte bulunmuştur. Bu durum ülkede bir dizi krizlere sebebiyet vermiştir.

Nihayetinde PSRM ve Demokrat Parti, Maia Sandu liderliğine karşı güçlerini birleştirmiş, parlamentoda güvenoyu alamaması nedeniyle Sandu liderliğindeki kabinenin görevinin sonlandırılmasının ardından, Kasım 2019da Ion Chicu başbakanlığında PSRM bir azınlık hükümeti kurmuştur. Cumhurbaşkanı Igor Dodonun daha önceden danışmanlığını yapmış

olan, eski maliye bakanı Ion Chicu başbakan olmuştur.

PSRM hükümetine Moldovayı AB yolundan uzaklaştığı yönündeki eleştirilere karşı, Ion Chicu kendini ve hükümetini teknokrat olarak tanımlamakta ve hem batı hem de doğu ortaklarla Moldovanın işbirliğini güçlendirilmesi çabalarının sürdürüleceğini ifade etmektedir.[1] Ancak, 2016 yılından bu yana Moldovanın cumhurbaşkanlığını yürüten, PSRM eski lideri Cumhurbaşkanı Dodon ise Moldovanın ilişkileri konusunda: Önümüzdeki 10 ila 15 yıl içinde AB üyesi olmayacağız. Nüfusumuzun bir kısmı -yani gençler- derhal AB üyesi olmak isteseler bile, bu olmayacak. Bu yüzden pragmatik olmalıyız. diye ifade etmektedir.[2]

Sovyetler Birliğinden bağımsızlığından bu yana, kimlik meselesi ekonomik sorunlar ile birlikte Moldova'da siyasi gündemde olmaya devam etmektedir. Avrupanın en fakir ülkesi olan, yaklaşık 3,5 milyon nüfuslu Moldovanın[3] vatandaşlarının bir milyondan fazlası Rusyada ve batı ülkelerinde olmak üzere yurtdışında çalışmaktadır.[4] İşsizliğe tepkileri ve ülkenin Sovyetler dönemindeki eski stabil günlerine nostaljik özlemleri Moldovada vatandaşların bir bölümünün Avrupa Birliğine karşı olmalarında ve Rusya ile daha yakın ilişkileri tercih etmelerinde bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca siyasi statüsü halen çözülemeyen Moldovanın Transdinyester Bölgesi AB entegrasyonu yolunda bir sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Moldovada Dinyester nehrinin doğusu ile Ukrayna sınırı arasındaki Transdinyester olarak adlandırılan bölge, Sovyetler Birliği çöktükten sonra, 1991-92 yıllarında yaşanan savaşta Moldova'dan ayrıldığını ve de facto bağımsızlığını ilan etmiştir. Moldovadan ayrı bir para birimi, bayrağı, pasaportu bulunan Transdinyester Rusya dahil hiç bir ülke tarafından tanınmamaktadır. Ancak 1992 ateşkes anlaşmasından bu yana, Transdinyester'de barışı koruma misyonu olarak Rusyanın askeri birlikleri bulunmaktadır. Moldova Cumhurbaşkanı Dodon, Rusyanın bölgedeki kuvvetlerinin Sovyet zamanından kalan cephanelerin güvenliği için olduğunu ifade etse de[5], bu mesele Moldovanın batı ile entegrasyonuna karşı Rusyanın elinde bir koz olmaktadır. Nitekim Mart 2014'te Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesinden sonra, Transdinyester parlamentosu başkanı Rusya Federasyonu'na katılmak istediklerini ifade etmiştir.[6] Şu an bir donmuş çatışma bölgesi olarak tanımlanan Transdinyester, AB yolundaki Moldovanın dış politikasının Rusyayı gözeterek yönlendirilmesi için kullanılabilir.

Gagavuz Yeri Özerk Bölgesi de Moldovanın AB entegrasyonuna karşı Rusyanın kozlarından biri olmaktadır. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra, aynı dili (Rumence) konuşan iki ülke Moldova ve Romanya'nın birleşme olasılığına tepki olarak Gagavuzya bağımsızlığını ilan etmiştir. Ancak Transdinyesterin aksine, Türkiye Cumhuriyetinin girişimlerinin de katkısıyla, bir barışçıl yol izlenmiş, 1994te Moldova parlamentosu Gagavuzyanın özerklik statüsünü kabul etmiştir.

2014 yılında Gagavuzyada yapılan bir referandum, Romanya ve Moldovanın olası bir birleşmesine karşı, Gagavuzyanın tepkisinden Rusyanın yararlandığını göstermektedir. Referandumda Moldovanın AB entegrasyonu, Avrasya Gümrük Birliğine katılım durumu ve olası bir Moldova ve Romanya'nın birleşmesinde Gagavuzya'nın Moldova'dan bağımsız olup olmayacağı oylanmıştır. Referandumda, Gagavuz halkı Moldovanın AB

entegrasyonuna %97 oran ile karşı çıkarken, Moldovanın -Rusyanın kurucusu olduğu- Avrasya Gümrük Birliğine katılmasını ise desteklemiştir.[7] Moldova bu referandumu anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile reddetmiştir. Eğitiminde Rus dilinin hakim olması ve Gagavuzyanın özellikle şarap ihracında Rusya ile ticari ilişkilerinin önem arz etmesinin Gagavuzyada halkın ülkenin geleceği için Rusya ile yakın ilişkilerden yana olmasında etkili olduğu da görölmektedir.

Rusya ile Avrupa Birliği arasında yol ayrımındaki Moldovanın dış politikasında, iç politikasındaki gelişmelerin belirleyici rol oynayacağı görölmektedir. Geçtiğimiz günlerde iktidar koalisyonu içerisindeki birkaç milletvekilinin diğer partilere geçmesi Chicu hükümetinin çökebileceği olasılığını da gündeme getirmiştir. Ayrıca Kasım 2020de gerçekleşecek cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Igor Dodona karşı rakip olarak Avrupa yanlısı bloktan Maia Sandunun isminin geçmesi dikkat çekmektedir.

Moldovada AB genişlemesine karşı Rusya etkisinin ve saydığımız sorun alanlarının engel olduğu görölmektedir. Hükümetin Rus etkisini dengelemek amacı ve AB ile ilişkileri yoğunlaştırma taahhüdünün samimiyeti ise uygulayacağı reformlara bağlı olmaktadır. Şeffaflık, hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda, bu noktada Moldovadan somut adımlar beklenmektedir.

*Fotoğraf: Moldpres.md

[1] Ion Chicu: Moldova in safe hands, *Euronews*, 11 Şubat 2020, <https://www.euronews.com/2020/02/11/ion-chicu-moldova-in-safe-hands-view>

[2] Moldova at a Crossroads: Igor Dodon on Russia and the Future of Europe, *Euronews*, 19 Şubat 2020, <https://www.euronews.com/2020/02/19/moldova-at-a-crossroads-igor-dodon-on-russia-and-the-future-of-europe>

[3] Moldova Country Profile, *BBC*, 15 Kasım 2019, <https://www.bbc.com/news/world-europe-17601580>

[4] Moldova Faces Existential Population Crisis, *Balkan Insight*, 16 Ocak 2020, <https://balkaninsight.com/2020/01/16/moldova-faces-existential-population-crisis/>

[5] Moldova at a Crossroads: Igor Dodon on Russia and the Future of Europe.

[6] Moldova's Trans-Dniester Region Pleads to Join Russia, *BBC*, 18 Mart 2014, <https://www.bbc.com/news/world-europe-26627236>

[7] Gagauzia Voters Reject Closer EU Ties For Moldova, *Radio Free Europe/Radio Liberty*, 3 Şubat 2014, <https://www.rferl.org/a/moldova-gagauz-referendum-counting/25251251.html>

Yazar Hakkında :

Gülperi Güngör, 2015 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun olmuştur. 2020 yılında ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü [ ] yüksek lisans derecesini almıştır. Ocak 2020 [ ] katılmıştır. Güngör, Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde doktor adaydır.

Atıfta bulunmak için: GÜNGÖR, Gülperi. 2024. "SİYASİ İSTİKRARSIZLIK MOLDOVA'YA AB YOLUNDA ENGELLER GETİRİYOR." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 25. Haziran 19. Erişim Temmuz 17, 2024. <https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/SIYASI-ISTIKRARSIZLIK-MOLDOVA-YA-AB-YOLUNDA-ENGELLER-GETIRIYOR>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2024 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır